

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ПРАЦІ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Деревська К.М.,
Переуда С.Ю.,
студентки 1 курсу,
Житомирський національний агроекологічний університет

Науковий керівник: М.І. Сайкевич,
кандидат економічних наук

Розглядається роль інтелектуальної праці у підвищенні ефективності діяльності підприємств. Висвітлюється значення мотивації інтелектуальної праці та економічних інформаційних систем як складових інтелектуального потенціалу. Узагальнюється поняття інтелектуального потенціалу підприємства.

Ключові слова: інтелектуальна праця, інтелектуальний потенціал, економічні інформаційні системи, мотивація інтелектуальної праці.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Глобалізація та загострення конкуренції в сучасному суспільстві як сутнісні риси людської цивілізації обумовлюють кардинальні зміни стану підприємств в економіці: зміцнюється інтеграція виробництва та науки, зростає наукоємність виробництва, прискорюється процес накопичення інформації і посилюється значущість використання її як економічного ресурсу, підвищуються вимоги до освітнього рівня працівників, трансформується середовище споживання і вимоги до продукції, вичерпуються екстенсивні фактори економічного зростання й підвищення конкурентоспроможності, змінюються стереотипи мислення. В таких умовах позначилась тенденція різкого посилення ролі та значення інтелектуальних ресурсів у забезпеченні соціально-економічного розвитку.

Мета та методика дослідження. Мета дослідження полягає у висвітленні ролі інтелектуальної праці як складової інтелектуального потенціалу підприємства.

Результати досліджень. Інтелектуальна праця – це розумова трудова діяльність, що характеризується передусім високою складністю трудових функцій і вимагає як природних розумових здібностей, так і високої кваліфікації працівника. Продукт інтелектуальної праці найчастіше має нематеріальний характер і вирізняється високою інтелектуаломісткістю. Суб'єктами (носіями) інтелектуальної праці виступають працівники (переважно висококваліфіковані фахівці та професіонали), які відрізняються від інших найманих працівників високим рівнем освіти, здатністю до творчості, розвитком інтелекту, наявністю аналітичного мислення, вмінням працювати з інформацією, пріоритетами нематеріальних цінностей, підвищеною працездатністю за умови високої мотивації тощо.

Важливе значення інтелектуальної праці полягає в тому, що вона є основним джерелом інтелектуального капіталу підприємства, під яким розуміємо інтелектуальні ресурси, що втілені в сукупності наукових і загальних знань працівників, їхньому досвіді, вміннях, навичках та у створених ними продуктах інтелектуальної діяльності, що приносять прибуток. Результатом інтелектуальної праці є інтелектуальний продукт, що містить особливості творчості людини, її світосприймання і вміння.

Для ефективної інтелектуальної праці на підприємствах запроваджується мотивація працівників. Мотивація інтелектуальної праці в організації являє собою процес свідомого вибору людиною конкретного типу поведінки, що визначається комплексним впливом системи стимулювання, створеною організацією, і мотивів самої людини, покликаних спонукати до інтелектуальної праці. Виконуючи всі вказівки і діючи суворо у відповідності з посадовими обов'язками, працівник, як правило, використовує тільки 20-30% своїх здібностей. При цьому не активізується творчий потенціал інтелектуальної людини. Однак на цьому ж самому робочому місці при відповідній мотивації працівник може задіяти 80-90% своїх здібностей, насамперед за рахунок особистої зацікавленості в результатах праці.

Мотивація працівників інтелектуальної праці в меншій мірі підпорядковується економічним стимулам. За оцінками експертів, 42% знань компанії знаходяться у свідомості співробітників, і тільки від них залежить, чи стануть ці знання доступними іншим чи ні. Персонал сучасної корпорації передових країн не тільки є індивідуальним та автономним, але вже не сприймає матеріальні чинники і стимули як домінуючі у своїй діяльності. На передній план виходять можливість підвищувати свій інтелектуальний і культурний рівень,

солідарність і сенс роботи, а найкращими стають такі форми стимулювання, як участь в управлінні, організаційні, кар'єра та розвиток і моральні.

В умовах «економіки знань» зростає роль соціального інтелектуального капіталу, що охоплює спроможність організаційної культури, філософії управління стимулювати працівників до розвитку комунікативних, креативних та інноваційних навичок, здатних позитивно впливати на створення доданої вартості. Організаційна культура підприємства, сформована на базі філософії управління, відображаючи його історію, каталоги цінностей, які поділяють усі працівники, культурні артефакти активізує людський чинник до пізнавальної діяльності та підвищення продуктивності праці.

Рис. 1. Складові інтелектуального капіталу підприємства

Розвиток підприємства значною мірою пов'язаний з формуванням, накопичення, розвитком та використанням інтелектуальних ресурсів підприємства, які охоплюють сукупність сформованих та накопичених інтелектуальних і комунікативних здібностей (можливостей) працівників, які використовуються у виробничо-господарській діяльності підприємства і включають результати творчої та інтелектуальної праці співробітників, а також організаційні знання, характерні для визначеного підприємства.

Економічна інформаційна система (ЕІС) підприємства представляє собою систему, функціонування

якої в часі полягає в зборі, збереженні, обробленні і розповсюдженні інформації і діяльності якогось економічного об'єкта реального світу. Інформаційна система створюється для конкретного економічного об'єкта і повинна певною мірою копіювати взаємозв'язок елементів об'єкта. ЕІС призначена для розв'язання задач оброблення даних, автоматизації офісних робіт, виконання пошуку інформації та окремих задач, заснованих на методах штучного інтелекту. Автоматизація офісних робіт передбачає наявність у ЕІС системи ведення картотек, системи оброблення текстової інформації, системи машинної графіки, системи електронної пошти і зв'язку.

Є кілька стратегій, яких дотримується підприємство при використанні прав на об'єкти інтелектуальної власності. По-перше, це стратегія захисту від конкурентів за допомогою отримання монопольного права на виробництво нової продукції на період продажу її на ринку. При цьому необхідно визначити оптимальний спосіб і територію реєстрації виключних прав. Важливим є забезпечення патентної чистоти виробів з тим, щоб уникнути значних витрат у разі порушення прав.

По-друге, це стратегія ліцензування на основі отримання монопольних прав на технологію виробництва, що примушує інших виробників придбати у власника прав дозвіл на використання цієї технології за ліцензійним договором. Ця стратегія дає можливість контролювати ринок і переслідувати недобросовісних конкурентів.

По-третє, це стратегія формування уставного капіталу підприємства шляхом внесення до його складу прав на об'єкти інтелектуальної власності, що мають визначену вартість. Для підприємця, особливо початківця, ця стратегія дозволяє без використання грошей формувати значний за розміром уставний капітал та зайняти на ринку активну позицію.

По-четверте, це стратегія створення іміджу компанії. Ця стратегія спрямована на те, щоб шляхом управління інтелектуальної власності підвищити інвестиційну привабливість підприємства.

Інтелектуальний потенціал підприємства з погляду ресурсної концепції потенціалів можна розглядати як суму інтелектуального капіталу та конкурентних і інноваційних переваг підприємства, зосереджених у його інтелектуальних активах та інтелектуальній власності.

Тобто інтелектуальний потенціал підприємства сучасного типу передбачає інноваційність управління наявними інтелектуальними ресурсами за всіма видами діяльності, а не лише за інноваційною діяльністю.

Інтелектуальний потенціал розглядається як економічна система, що відображає сукупність зв'язків і відношень між елементами інтелектуального капіталу (персонал, ринкові активи, структурні активи, інтелектуальна власність), які встановлюються в процесі проектування, виготовлення, реалізації та споживання продукту й управління цими процесами.

Висновки та пропозиції. Інтелектуальний потенціал є одним з важливим факторів тривалого успіху підприємства, є категорією, яка забезпечує формування унікальних його конкурентних переваг. Максимізації рівня використання інтелектуального потенціалу підприємства на практичному рівні потребує подальшої розробки чітких теоретико-методологічних підходів до управління ним. Крім того доцільно визначати інтелектуальний потенціал не тільки підприємства в цілому і його підрозділів, але і кожного співробітника, що допоможе вирішувати питання кадрового резерву і багато інших питань життєдіяльності підприємства.

Інтелектуальна праця є не тільки ресурсом для виробництва продукції але і джерелом збільшення

інтелектуального капіталу підприємства. Залучення та використання інтелектуальної праці має узгоджуватися зі специфічними рисами ринку інтелектуальної праці в Україні, до яких відносяться: професійна та географічна розбалансованість структур попиту та пропозиції інтелектуальної праці, перевищення пропозиції над попитом; низький рівень оплати інтелектуальної праці; значні обсяги міграції інтелектуальної трудової міграції, що пропорційні рівню нестабільності політичної ситуації; неспроможність реалізувати свої творчі здібності у значної частини висококваліфікованих працівників; неефективна державна політики у сфері працевлаштування молодих фахівців, а також у сфері інформаційного забезпечення функціонування ринку інтелектуальної праці.

Список використаних джерел

1. Іванюк О. В. Інтелектуальна власність : навч.-наочн. посіб. / О. В. Іванюк, І. Л. Литвинчук. – Житомир : В.Б. Котвицький, 2014. – 163 с.

2. Інтелектуальна праця. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.miireferat.com>

3. Інтелектуальний ресурс як потенціал розвитку підприємства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://allref.com.ua>

4. Пилипчук А.А. Система мотивації інтелектуальної праці робітників промислових підприємств /А. А. Пилипчук, Т.А.Мариненко // Матер. Всеукр. наук-практ. конф. «Актуальні проблеми економіки». – Кривий Ріг: Вид-во КНУ, 2014. – 298 с. – С. 71–73

5. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти : навч. посіб. / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. – К. : ЦУЛ, 2014. – 276 с.